

Ks. Roman Buliński, *Program pracy duszpasterskiej papieża Grzegorza Wielkiego w świetle ekshortacji pastoralnych zawartych w „XL Homiliarum in Evangelia”*, Wyd. Bernardinum, Pelplin 2008, ss. 195.

Czasy obecne stawiają przed duszpasterzami ciągle nowe wyzwania, którym nie zawsze łatwo jest sprostać. Oczekiwania wiernych kształtowane są bowiem często przez ducha tego świata, jakże innego od misji i posłannictwa Kościoła Bożego. Dlatego też programy duszpasterskie układane dla Kościoła w Polsce i dla poszczególnych diecezji wydają się być ze wszech miar pożądane, aby pomagały duszpasterzom wypełniać zadanie uświęcania i prowadzenia wiernych do otwarcia się na Chrystusowy dar zbawienia i przyjęcia go w swoim życiu.

Programowanie duszpasterstwa nie jest czymś nowym. Już w okresie patrystycznym spotykamy wyraźne wskazania kierowane do biskupów i kapłanów, w jaki sposób mają prowadzić wspólnotę chrześcijańską. Przykładem może być chociażby św. Cezary z Arles (zm. 543), który w wielu swoich kazaniach podejmuje kwestie duszpasterskie. Świetnym organizatorem życia religijnego był także papież św. Grzegorz Wielki (zm. 604), zwany także „duszpasterzem duszpasterzy”. Jego szeroka działalność duszpasterska budzi nie tylko podziw, ale także stanowi przedmiot wielu monografii i artykułów badaczy czasów patrystycznych.

Na uwagę w tym względzie zasługuje niewątpliwie praca doktorska ks. Romana Bulińskiego wydana w formie książkowej przez pelplińskie wydawnictwo „Bernardinum”, zatytułowana *Program pracy duszpasterskiej papieża Grzegorza Wielkiego w świetle ekshortacji pastoralnych zawartych w „XL Homiliarum in Evangelia”*. Autor tej monografii wyjaśnia już na wstępie, że ekshortacje pastoralne są *zwięzłym streszczeniem zasadniczych kierunków programu pracy duszpasterskiej św. Grzegorza* i stanowią różnego rodzaju wezwania, apele, zachęty, nakazy i zakazy kierowane do wszystkich wiernych (s. 13–14).

Wydaje się, że studium 40 homilii na Ewangelie papieża Grzegorza Wielkiego może wyjść naprzeciw wspomnianym oczekiwaniom, jak również pozwala poznać program duszpasterski układany i realizowany przez biskupa Rzymu w odległych czasach. Warto zadać sobie pytanie, czy nauczanie i praca duszpasterska Ojców Kościoła,

w tym też Grzegorza Wielkiego, zasługuje dzisiaj na wydobyć na światło dzienne, czy też stanowi badanie pierwszych wieków Kościoła na płaszczyźnie wyłącznie historycznej, bez możliwości odwołania się do współczesności i zastosowania w dzisiejszej pracy duszpasterskiej. Wydaje się, że tego rodzaju myślenie, czyli ograniczanie się jedynie do zamierzchłych czasów, jest nieporozumieniem, by nie powiedzieć zniekształceniem bogatej twórczości Ojców i pisarzy starożytnego Kościoła. Wypracowana przez nich myśl teologiczna oraz sposoby duszpasterzowania pozostają bowiem ciągle aktualne i mogą zostać wykorzystane także dzisiaj. Jeżeli weźmiemy pod uwagę dodatkowo spuściznę literacką papieża Grzegorza Wielkiego, który uchodził za wytrawnego pasterza nie tylko Kościoła rzymskiego, ale także powszechnego, wówczas należy przyznać, że to, co powiedział i napisał, może być wykorzystane w każdej epoce dziejów ludzkich.

Dobrze więc, że ukazała się drukiem cenna praca ks. Romana Bulińskiego, długoletniego duszpasterza w parafii św. Mikołaja we Fordonie, który zafascynował się Grzegorzem Wielkim, a jego naukę przekazuje z pozycji swojego pastoralnego doświadczenia. Autor opracowania stawia sobie za cel dokonanie rekonstrukcji programu pracy duszpasterskiej św. Grzegorza Wielkiego. Aby to osiągnąć, należało dokładnie wczytać się nie tylko w polskie tłumaczenie tekstu homilii Grzegorza na Ewangelie, ale także w język łaciński, by odnaleźć 761 ekshortacji skierowanych do wiernych i umieścić je w 105 grupach określających przedmiot ekshortacji. Niezwykle cenne są tabele, w których zestawione zostały: przedmiot ekshortacji, miejsce i liczba ich występowania w tekście Grzegorza (s. 18–23) oraz tematy ekshortacji pastoralnych Grzegorza (s. 25). Wszystko to stanowi punkt wyjścia do dalszej ciekawej analizy tekstów papieża pod kątem założeń pracy duszpasterskiej.

Przedstawiony przez św. Grzegorza program odnosi się do formowania wiernych, w którym można wyliczyć trzy zasadnicze etapy. Pierwszy związany jest z wezwaniem do nawrócenia. Obejmuje on konieczność odwrócenia się od zła, zerwanie z grzechem, czynienie pokuty, która wyraża się w żalu za grzechy i podjęciem umartwień. Drugi etap pracy duszpasterskiej to troska o uświęcenie wiernych, które stanowi naturalny owoc nawrócenia. Droga prowadząca do osiągnięcia tego stanu polega na doskonaleniu cnót i spełnianiu dobrych uczynków. Trzeci wreszcie etap programu duszpasterskiego związany jest z tym, co nazwać możemy eschatologią. Chodzi bowiem o wychowanie wiernych do kontemplowania zarówno Pana Boga, jak i tego wszystkiego, co odnosi się do wieczności.

Wymienione etapy pracy duszpasterskiej Autor opracowania omawia rzetelnie i w sposób jasny przybliży czytelnikowi wypowiedzi papieża Grzegorza. Często cytuje fragmenty jego homilii, w przypisach zaś, co jest ważne i cenne, daje tekst łaciński. W opracowaniu ks. Bulińskiego mamy do czynienia z bogatym materiałem źródłowym, ale także z wyjaśnieniem tego, co pragnął przekazać św. Grzegorz. Nie będzie przesadne stwierdzenie, że ta książka może służyć współczesnym duszpasterzom w pracy pasterskiej, zarówno biskupom, jak i kapłanom, oraz zasługuje na wykorzystanie w przygotowywaniu wszelkich programów duszpasterskich. Etapy pracy wśród wiernych, na jakie wskazał Grzegorz, są bowiem ciągle aktualne, by nie powiedzieć najważniejsze. Troską nas wszystkich – duszpasterzy i wiernych – winna być zawsze walka z grzechem i słabością, uświęcenie siebie i spotkanie z Chrystusem żyjącym i zmartwychwstałym w niebie.

Niewątpliwym walorem pracy ks. dr. Romana Bulińskiego jest także podjęcie konfrontacji wypowiedzi Grzegorza z programami pracy współczesnych duszpasterzy. Szkoda tylko, że temu zagadnieniu poświęcił tak mało miejsca (zaledwie pół strony, i to w zakończeniu) w formie równoważników zdania (s. 182). Autor ma głęboką świadomość tego, że program pracy duszpasterskiej Grzegorza Wielkiego jest ponadczasowy i aktualny, co więcej, powinien wiele *dawać do myślenia współczesnym duszpasterzom oraz twórcom teoretycznych założeń współczesnych programów duszpasterskich* (s. 182). Dlatego też szersze omówienie tego problemu, nawet w postaci kolejnego rozdziału, byłoby niezmiernie cenne dla duszpasterzy i wiernych i przyczyniłoby się do wskazania konkretnych kierunków pracy we wspólnotach parafialnych. Byłoby to wartościowe, chociażby ze względu na zabranie głosu nie tylko przez teoretyka duszpasterstwa, ale także człowieka praktycznego, który całe dotychczasowe kapłaństwo przeżył pośród wiernych w różnych parafiach. Książka ks. R. Bulińskiego z pewnością zachęca do podjęcia dalszej pogłębionej refleksji nad kierunkami programu duszpasterskiego wskazanego przez św. Grzegorza Wielkiego i możliwości zastosowania go dzisiaj w Kościele.

Ks. Bogdan Czyżewski